

ΜΕΡΟΣ Α΄.

ΒΙΒΛΙΑ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ

ΤΥΠΩΘΕΝΤΑ

ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΙΕ΄ ΚΑΙ ΙϚ΄. ΕΚΑΤΟΝΤΑΕΤΗΡΙΑ.

(1) — Ψαλτήριον τοῦ Δαβίδ. Ἐν Βενετία αὐπς΄ Νοεμβρίου ιε΄. Σύνθεσις ἐμοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ ἀπὸ τοῦ Χάνδακος τῆς Κρήτης· υἱὸς (γρ. υἱοῦ) δὲ τοῦ σοφωτάτου καὶ λογιωτάτου κυροῦ Γεωργίου ἱερέως τοῦ Ἀλεξάνδρου. εἰς 4ον. μικρόν.

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ. Ἡ ἐκδοσις αὕτη εἶναι λίαν σπάνιος, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ γνωστοῦ βιβλιογράφου Βρυνετίου Brunet. Ἴδε τὸ σύγγραμμά του Manuel du Libraire. Paris. Τόμ. 3. σ. 159. Πέντε ἔτη πρότερον, τὸ 1481, ἐτυπώθη εἰς Μεδιόλανα Ἑλληνιστί καὶ Λατινιστί. Psalterium graece, latine, ex recensione Ioannis (Crastoni) Placentini. Impressum Mediolani anno M. CCCC. LXXXI. Τὸ Ψαλτήριον τοῦ Ἀλεξάνδρου θεωρεῖται ὡς τὸ τρίτον βιβλίον τυπωθὲν Ἑλληνιστί ὑπὸ Ἑλληνοσ.

(2) — Ψαλτήριον τοῦ Δαβίδ, ἐπιμελεία Ἰουστίνου Δεκαδύου. Ἐν Ἑνεταίαις, ἐν τῇ οἰκίᾳ Ἀλδου τοῦ Μανουτίου. εἰς 4ον.

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ. Ἡ ἐκδοσις αὕτη ἂν καὶ δὲν ἔχει χρονολογίαν, ἔγεινεν ὁμως περὶ τὰ τέλη τῆς ΙΒ΄ ἑκατονταετηρίδος. Ὁ περιώνυμος βιβλιογράφος Maittaire (Μετέριος) γράφει περὶ τοῦ Ψαλτηρίου τούτου· *absque anni nota, sed ante annum 1500 excusum*. Ἴδε *Annales Typogr.* Τ. α. σελ. 253. Ὁ δὲ (Βρυνέ,

τιος) Brunet, Manuel du Libraire T. Γ'. σελ. 160 ἀναφέρει τὰ ἐφεξῆς. Edition rare, imprimée en rouge et noir, chez Alde Manuce, vers 1498. Vend. 2 liv. 12 sch. 6 den. sterl. Pinelle; 70 fr. Rover; 198 fr. m. bl. d'O . . 2 liv 14 sch. Blandford. Διαφωνούντων τῶν δύο βιβλιογράφων τούτων περὶ τῆς ἀκριβοῦς χρονολογίας τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος Ψαλτηρίου προσθέτω καὶ τὴν γνώμην τοῦ γνωστοῦ πεπαιδευμένου Γερμανοῦ Κρουσίου (Martini Crusii) ὅστις ἐν τῷ συγγράμματί του Turco-Graecia λέγει ὅτι ἐτυπώθη περὶ τὸ 1495 ἔτος, circa A. C. 1495. Τὴν γνώμην ταύτην συμμερίζεται καὶ ὁ σοφὸς ἐκδότης τοῦ Ἑλληνομνήμονος, ὅστις, ὁμιλῶν περὶ τοῦ Δεκαδύου ἐν τῷ φυλ. 4 σελ. 198 γράφει οὕτω. « Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐκδοσις αὐτοῦ ἦτο διωρισμένη εἰς χρῆσιν τῶν ἐκκλησιῶν, κατεμερίσθη εἰς τὰ εἰκοσι καθίσματα, ὡς ἐθέτισεν ἡ ἐν Λαοδικείᾳ σύνοδος, καὶ τὸ εἰκοστὸν περιέχει τὰς ἐκ τῆς παλαιᾶς καὶ τῆς νέας διαθήκης ἐξαχθεῖσας ἐννέα ᾠδὰς. Εἰς τὸν Ἰουστίνον (Δεκάδουον) ἀποδίδεται καὶ ἕκαστος εἰς πᾶσαν ᾠδὴν ἐπιγεγραμμένος στίχος. Ἄρδην βυθίσας Φαραῶ Μωσῆς λέγει κτλ. καὶ οἱ σὺν γήθως προτασσόμενοι τοῦ βιβλίου στίχοι. Σίγησον Ὁρφεῦ, ῥίψον Ἑρμῆ τὴν λύραν. κτλ. Ἐν τέλει τοῦ Ψαλτηρίου φέρονται προσέτι καὶ ἕτεροι τοῦ Δεκαδύου στίχοι, οἵτινες δὲν ἀναγινώσκονται ἐν οὐδεμιᾷ ἄλλῃ τῶν μεταγενεστέρων ἐκδόσεων. »

(3) — Ὀκτώηχος correctum a Jane Lascari et impressum per Zachariam Calliergum. Romae. M. D. XX. εἰς 8ον.

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ. Τὸ ἐκκλησιαστικὸν βιβλίον τοῦτο ἐτυπώθη ἐν Βενετίᾳ μετὰ τρία ἔτη (τὸ 1523) φέρων τὴν ἐφεξῆς ἐπιγραφὴν. Ὀκτώηχος, liber qui octo toni a Iohanne Damasceno compositi praecipue continentur. Ἐκτοτε δὲ μετετυπώθη χιλιάκις ἐν τῇ αὐτῇ πόλει τῆς Ἰταλίας ὑπὸ Ἑλλήνων τυπογράφων, οἵτινες ἐτύπωσαν ὅλα τὰ τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας ἀναγκαῖα βιβλία.

(4) — Παρακλητικὴ σὺν Θεῷ ἁγίῳ, περιέχον τὴν πρέπουσαν αὐτῇ ἀκολουθίαν.

Τὸ παρὸν βιβλίον τετύπεται μὲν ἐν Ἑνετίῃσι, πόνῳ καὶ δεξιότητι Ἡρακλέους τοῦ Γεράλδου, ἀναλώμασι δὲ, καὶ πολλῷ χρυσῷ κυρίου Ἀνδρέου τοῦ Κουνάδου, τοῦ τὰ παλαιὸν γένος ἔλκοντος, ἐκ τῆς τῶν Πατρῶν πόλεως

τῆς Πελοποννήσου. Πέρας δὲ ζὺν Θεῷ εἴληφεν, ἔτει, ἀπὸ Χριστοῦ γεννήσεως, χιλιοστῷ πεντηκοστῷ εἰκοστῷ δευτέρῳ, μαρτίου ἑσχάτῃ φθίνοντος. Venetiis in aedibus Joannis Antonii et fratrum de Sabio, impensis ac cura Domini Andreae Cūpadī. M. D. XXII. mense Martio. εἰς φύλ.

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ. Ἐκδότης τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ βιβλίου τούτου εἶναι ὁ Ἰταλὸς Νικήτας ὁ Φαῦστος δημόσιος ἐν Ἐνετία διδάσκαλος τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ σοφοῦ Μάρκου Μουσούρου. Μετετυπώθη δ' ἐν τῇ αὐτῇ πόλει τὸ 1610, καὶ 1625 ἔτος, ἐπιμελείᾳ Νικηφόρου Ἱερομονάχου τοῦ Πασχάλεως, καὶ κατὰ τὸ 1640 ἐπιμελείᾳ Θεοφυλάκτου Ἱερομονάχου τοῦ Τζανφουρνάρου.

(5) — Τριώδιον περιέχον τὴν πρέπουσαν αὐτῷ ἀκολουθίαν. In aedibus Antonii et Fratrum de Sabio. Venetiis M. D. XXII. Ἐνετίησι πόνῳ καὶ δεξιότητι Ἡρακλέους τοῦ Γεράλδου, ἀναλώμασι Ἀνδρέου τοῦ Κουνάδου τοῦ τὸ παλαιὸν γένος ἔλκοντος ἐκ τῆς τῶν Πατρῶν πόλεως τῆς Πελοποννήσου, χιλιοστῷ πεντηκοστῷ εἰκοστῷ δευτέρῳ. Μαρτίου ἑσχάτῃ φθίνοντος. εἰς φυλ.

(6) — Ψαλτήριον τοῦ Δαβὶδ ἐπιμελείᾳ Δημητρίου Ζήνου. Ἐνετίησιν παρὰ Στεφάνῳ τῷ Σαβίῳ ἀφκδ'. εἰς 4ον.

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ. Ἡ ἐκδοσις αὕτη, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Βρυνετίου (Brunet), δὲν εἶναι τόσον κοινή. Ἀναφέρει δὲ ὁ βιβλιογράφος οὗτος ὅτι ἐν τινὶ δημοπρασίᾳ Λονδίνου ἐπωλήθη διὰ μίαν λίραν στερλήνην καὶ ἐν σελήνιον. Μετετυπώθη ἐν Ἐνετία τὸ 1627 καὶ 1643 ἔτος παρὰ τῷ τυπογράφῳ Ἀντωνίῳ Πινέλλῳ.

(7) — Εὐχολόγιον σὺν Θεῷ ἁγίῳ μετὰ τινῶν ἀναγκαίων προσθέσεων, τῶν ὁφφικίων τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, τὰς χειροτονίας τοῦ ἐπισκόπου κτλ. Ἐνετίησιν 1526. εἰς 4ον. μικρόν.

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ. Τὸ βιβλίον τοῦτο ἔκτοτε μετετυπώθη ἐν τῇ αὐτῇ πόλει πολλάκις, καὶ ἐπιμελῶς διορθωθέν.

(8) — Αἱ Θεῖαι Λειτουργίαι τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, Βασιλείου τοῦ Μεγάλου, καὶ τῶν Προηγιασμένων, Γερμανοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως

Ἱστορία Ἐκκλησιαστικὴ καὶ μυστικὴ θεωρία. Ἐν Ῥώμῃ· χιλιοστῶ πεντηκοστῶ εἴκοσι ἕξ αἰκῶν. μηνὸς Ὀκτωβρίου, δεξιότητι Δημητρίου Δούκα τοῦ Κρητός. εἰς 4ον.

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ. Ἡ Λειτουργία τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, ὑπὸ τοῦ Δούκα ἐκδοθεῖσα, μετετυπώθη χωριστὰ ἐν Ἑνετία τὸ 1528 καὶ τὸ 1644 ἔτος. Ἐτυπώθη δὲ εἰς τὸ τέλος αὐτῆς καὶ ἡ Ἀκολουθία τοῦ Ἁγίου Στυλιανοῦ ἐκ Παφλαγωνίας. Ἡ λειτουργία Βασιλείου τοῦ Μεγάλου μετετυπώθη ἐν Ἑνετία τὸ 1601 ἔτος, καὶ ἡ τοῦ Χρυσοστόμου ἐκ νέου τὸ 1687 παρὰ τῷ τυπογράφῳ Ἰουλιανῶ. Αἱ δὲ τρεῖς λειτουργίαι ἠνωμέναι, τὸ 1760 παρὰ τῷ τυπογράφῳ Νικολάῳ τῷ Σάρῳ· τὸ 1811 παρὰ Πάνῳ Θεοδοσίῳ, καὶ τὸ 1820 ἔτος ἐν τῷ Πατριαρχικῷ Τυπογραφείῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἐκτὸς τῶν ῥηθεισῶν ἐκδόσεων ὑπάρχουσι καὶ ἕτεροι, ἃς δὲν ἠδυνήθην νὰ ἴδω.

(9) — Θησαυρὸς Δαμασκηνοῦ τοῦ Ὑποδιακόνου καὶ Στουδίτου τοῦ Θεσσαλονικέως. Ἐν Βενετία 1528. εἰς 4ον.

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ. Περὶ τῆς πρώτης ἐκδόσεως τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ βιβλίου τούτου ἀναφέρει ὁ βιβλιογράφος Ἀσκεύης (Askew Bibl. σελ. 49), ὡς μαρτυρεῖ ὁ Ἀλέσιος ἐν τῇ ἐκδόσει τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Φαβρικίου (Τομ. ΙΧ· σελ. 684). Ἡ ἐκδοσις αὕτη εἶναι ἀναμφισβότως ἐκείνη, περὶ τῆς ὁποίας κάμνει μνησίαν ὁ Κρούσιος (Turco-graecia σελ. 48) λέγων ὅτι *ἔλαβεν ἀπὸ τὸ Παταύϊον τὸ Ἄρθρον τοῦ Καρτάνου καὶ τὸν Θησαυρὸν τοῦ Δαμασκηνοῦ.*

(10) — Μηνολόγιον ὑπὸ Μαξίμου Μαργουνίου Ἐπισκόπου Κυθήρων. Ἐνετίησιν, παρὰ Ἀντωνίῳ Πινέλλῳ. 1529. εἰς φύλ.

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ. Ἡ πρώτη ἐκδοσις αὕτη τοῦ Μηνολογίου εἶναι σπάνιος· τὸ δὲ Ἐκκλησιαστικὸν βιβλίον τοῦτο διηρημένον εἰς δώδεκα τεύχη, διὰ τοὺς δώδεκα μῆνας τοῦ ἔτους, ἐξεδόθη μυριάκις ὑπὸ διαφόρων λογίων ἐν τῇ αὐτῇ πόλει τῆς Ἰταλίας, ὅπου ἐτυπώνοντο καὶ τὰ ἐπίλοιπα βιβλία εἰς χρῆσιν τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὡς θέλομεν ἰδεῖ.

(11) — Ὁρολόγιον. Ἐνετίησιν αἰμέ. εἰς 4ον· μικρόν.

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ. Ἴδου τί ἀναφέρει περὶ τῆς πρώτης ἐκδόσεως ταύτης τοῦ Ὁρολογίου ὁ πολυμαθέστατος συντάκτης τοῦ Ἑλληνομνημονος, ἐν τῷ φυλ. 5. σελ. 257.— « Ὁρολόγιον, καὶ » μετὰ τὴν λέξιν ταύτην λέοντα ὄρθιον ἔχοντα ξίφος ἐν τοῖς

• ἐμπροσθίους τῶν ποδῶν (ἴσως τὸ οἰκόσιμον, εἴτε ἐπίσημον τῆς
 • οἰκογενείας τοῦ Σοφianoῦ), καὶ ἔπειτα τὴν συνήθη φράσιν *cuia*
 • *gratia et privilegio*· ἐν δὲ τῷ κρασπέδῳ τῆς τελευταίας
 • σελίδος ἀναγινώσκειται. Τέλος καὶ τῷ Θεῷ χάρις. Ἐπιτίθη-
 • σιν ἐν οἰκίᾳ Νικολάου Σοφianoῦ καὶ τῶν ἐτέρων, ἔτει
 • ἀπὸ τῆς ἐκσάρκου οἰκονομίας αἰμέ, μηνὶ Ματῶ 6. Ὁ Φαβρί-
 • κιος ἐξαριθμῶν τὰς πρώτας τοῦ Ὁρολογίου ἐκδόσεις σημειό-
 • νει αὐτάς διὰ τῶν ἐτῶν 1535 καὶ 1568, καὶ διαλείπει οὕτω
 • τὴν ἀνωτέρω καὶ τὴν κατὰ τῷ 1563 ἐπίσης ἀξιοσημείωτον
 • Ζαχαρίου τοῦ Σκορδύλλου. »

(12)— Διδαχαὶ Ἀλεξίου Ῥαρτούρου, πρεσβυτέρου καὶ
 Χαρτοφύλακος Κερκύρας. Venetiis 1560. εἰς 8ον.

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ. Τὸ βιβλίον τοῦτο εἶναι τὴν σήμερον πολὺ σπάνιον.
 Ἀντέγραφα δὲ τὴν ἐπιγραφὴν αὐτοῦ ἐκ τοῦ συγγράμματος τοῦ
 Κρουσίου, *Crusii Germano-Graecia*, σελ. 5., ὅστις, ὡς δεῖγμα
 τῆς μιξοβαρβάρου γλώσσης τοῦ Κερκυραίου ἱεροκήρυκος, ἀναφέ-
 ρει τὸ ἐξῆς χωρίον τῆς πρώτης διδαχῆς. « Ὅταν τις ἄνθρωπος
 • εἰσέλθῃ εἰς τινὰ περιβόλιον, εἴτε κῆπον, γιομάτον φυτῶν εὐω-
 • δεστάτων, εἰς τὸν καιρὸν τοῦ ἔαρος, πολλὴν εὐωδίαν γρυκᾶ
 • ἀπὸ τὰ ἄνθη ἐκείνων τῶν φυτῶν, εἰς αὐτὸν ἐρχομένην. Εἰς
 • τρόπον, ἀπὸ τὴν πολλὴν εὐωδίαν ἐκείνην, ὄλλος πληροῦται ἀ-
 • γαλλιᾶσεως, καὶ εὐφροσύνης πολλῆς. Διὸ θέλων ἐκεῖνος νὰ δια-
 • λέξῃ ἐκ πάντων τῶν φυτῶν, ποῖον εἶναι τὸ εὐωδέστατον, ὅπως
 • νὰ λάβῃ ἐκ τοῦ ἄνθους τῆς εὐωδίας ἐκείνου, καὶ νὰ τὸ ἔχη
 • μεθ' αὐτοῦ, εἰς εὐωδίαν αὐτοῦ· οὐ δύναται, διότι ὄλλα μυρί-
 • ζουν ἐπίσης ὁμοῦ· καὶ ἕκαστον αὐτῶν μετὰ τῆς ὀσμῆς καὶ
 • εὐωδίας αὐτοῦ φαίνεται ἐλκύειν πρὸς ἑαυτὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ
 • τὰς χεῖρας τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου, καὶ ἀνακαλεῖν αὐτὸν, λαβεῖν
 • ἐξ αὐτοῦ, λέγον· Τί ποιεῖς, ὦ ὀδιπῶρε; τί ἔρας; λάβε ἐξ ἐμοῦ
 • ἄνθος, καὶ ἄφες τὰ λοιπὰ διότι ἐγὼ εἶμι τὸ πρῶτον καὶ εὐω-
 • δέστατον ἐκ πάντων τῶν ἄλλων φυτῶν. » Ὁ Κρούσιος προσ-
 • θέτει ὅτι τὸ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ῥηθειςῶν διδαχῶν *Προοίμιον* εἶναι
 ἔργον τοῦ Κυροῦ Θεωνᾶ Παροναξίας ὕστερον Θεσσαλονίκης.
 Εἰκάζει δὲ τοῦτο ἐκ τῆς τεθείσης ὑπογραφῆς ἐν τῷ Προοιμίῳ
cujus praefationis haec inctriptio est· « ὁ ἐν ἀρχιερέουσιν
 • ἐλάχιστος Θεωνᾶς· καὶ ἐξάρχος τοῦ Παναγιωτάτου Πατριάρ-
 • χου τῆς Κωνσταντινουπόλεως ». Ἴδε *Crusii Germano-Grae-*
cia σελ. 204.

(13)— Ὁρολόγιον. Τὸ παρὸν Ὁρολόγιον ἐτυπώθη ἐν

Ἐνεταίαις ἐν οἰκίᾳ Ἀνδρέου τοῦ Σπινέλου Μονεταρίου τῆς ἐκλαμπροτάτης Ἀρχῆς τῶν Ἐνετῶν, ἐπιμελεία τε καὶ ἐπιδιορθώσει Ζαχαρίου ἱερέως Σχορδυλίου Κρητὸς τοῦ ἐπιλεγομένου Μαραφαῶ καὶ ἐπιτρόπου τοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως οἰκουμένου Πατριάρχου Κυρίου Ἰωασάφ. ἔτει τῷ ἀπὸ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Ἀριστοῦ. ἀφ' ἑξ. εἰς 8ον. μέγα.

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ. Ἡ ἔκδοσις αὕτη εἶναι ἡ τρίτη κατὰ τὴν παρατήρησιν τοῦ συντάκτου τοῦ Ἑλληνομνήμονος. Ἴδε ἀνωτέρω τὴν σημείωσιν τοῦ Ἀριθ. 8. Ἐκτοτε δὲ μέχρι τοῦ 1821 τὸ ἐκκλησιαστικὸν βιβλίον τοῦτο ἐτυπώθη μυριάκις ἐν Ἐνετίᾳ ὑπὸ διαφόρων Ἑλλήνων τυπογράφων μὲ τὴν ἐπιγραφὴν. *Ωρολόγιον οὐν Θεῷ ἀγίῳ ἔχον ἅπασαν ἀκολουθίαν.*

(14) — Τριώδιον. Τὸ παρὸν βιβλίον τετύπεται ἐν Ἐνεταίαις, ἐγγὺς Ἰακώβου τοῦ Λεογκίνου, ἀναλώμασι μὲν τοῦ αὐτοῦ, ἐπιμελεία δὲ καὶ ἐπιδιορθώσει Συμεῶν Μοναχοῦ Κυρίου τοῦ Βεριβέλου. Τύπος Κουνάδου. ἔτει ἀπὸ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας ἀφ' ἑξ. Venetiis apud Iacobum Leoncinum 1565 . . . εἰς φύλ.

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ. Ἐτυπώθη, ὡς εἶδομεν ἀνωτέρω ἐν τῷ Ἀριθ. 4., τὸ 1522 ἔτος κατὰ πρῶτον. Μετὰ δὲ τὴν δευτέραν ἔκδοσιν μετετυπώθη πολλάκις ἐν τῇ αὐτῇ πόλει. Ἀναφέρω μόνον ὅσας ἔκδοσεις εἶδον. Τὸ 1620 καὶ 1643 ἔτος παρ' Ἀντωνίῳ τῷ Πινέλλῳ τὸ 1768 παρὰ Δημητρίῳ Θεοδώσει διορθωθὲν ὑπὸ Σπυρίδωνος Ἱεροδιακόνου Παπαδοπούλου.

(15) — Τὸ παρὸν βιβλίον εἶναι ἡ Παλαιὰ τε καὶ Νέα Διαθήκη, ἧτοι τὸ Ἀ ν θ ο ς καὶ Ἀ ν α γ κ α ῖ ο ν α ὑ τ ῆ ς, τὸ ὁποῖον ἐτυπώθη τώρα νέα, ἐδιωρθώθησαν δὲ καὶ ἐξέβησαν τινὰ πράγματα ἐσφαλμένα, ἅπερ εἶχε πρότερον μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας. Ἐν Βενεταίαις αἰτήσῃ κυρίου Ἰακώβου τοῦ Λεογκίνου, ἔτει τῷ ἀπὸ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας ἀφ' ἑξ. εἰς 8ον.

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ. Εἰς τὸ τέλος τοῦ βιβλίου εἶναι ἰχνογραφημένη μία ἀσπίς ἔχουσα ἐν τῷ μέτῳ μορφήν Κουναδίου μὲ τὴν ἐφεξῆς

ἐπιγραφὴν. Τόπος Κουράδου. Venetiis apud Iacobum Leon-
cium. MDL. XVII. Εἰς δὲ τὴν προτελευταίαν σελίδα ἀναγι-
νώσκειται. Τέλος· ἔτει τῷ ἀπὸ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας
αφξς'. Συντάκτης τοῦ θεολογικοῦ συγγράμματος τούτου εἶναι
ὁ Ἰωαννίκιος Καρτάνος Πρωτοσύγγελος Κερκύρας. Τὴν ἐπιγρα-
φὴν τοῦ σπανίου βιβλίου τούτου ἔλαβον ἀπὸ τὸν Ἐλλογιμώ-
τατον Καθηγητὴν τῆς Ἰονίου Ἀκαδημίας Κύριον Χ. Φιλητᾶ,
ὅστις κατὰ τὴν ἐν Ἀγγλίᾳ περιηγησίν του, τὸ 1820, εὔρεν ἐν
ἀντίτυπον εἰς τὴν Βοδλεϊανὴν Βιβλιοθήκην τῆς Ὁξωνίας. Ἡ ἐκ-
δόσις λοιπὸν τοῦ Ἄνθους περὶ τῆς ὁποίας ὀμιλεῖ ὁ Κρούσιος
εἰς τὸ πόνημά του Turco Graecia σελ. 199 πρέπει νὰ ᾖναι
ἡ πρώτη. Παρατηρητέον δὲ ὅτι εἰς τὴν νεωτέραν ἐκδόσιν δὲν γί-
νεται λόγος εἰς τὸν πρόλογον περὶ Ἀρσενίου Μονεμβασίας, ἀπὸ
τὸν ὁποῖον ἐβάλλθη εἰς φυλακὴν ὁ Ἰωαννίκιος Καρτάνος, ὡς ὁ
ἴδιος ἀναφέρει περὶ ἑαυτοῦ του. Ἴδε περὶ τοῦ σπανιωτάτου βιβλίου
τούτου τοῦ Καρτάνου, ἀναφερομένου παρὰ τοῦ Συντάκτου τοῦ
Ἑλληνομνημόσιου ἐν σελ. 444. Α. Παπαδοπούλου Βρετοῦ
ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Ἐλλογιμώτατον ἱππότην Α. Μουστοξύ-
δην. Ἀθήνησιν 1847. εἰς 8ον. καὶ Χ. Φιλητᾶ περὶ Καρτάνου,
Δαμασκηνοῦ, καὶ Παχωμίου ἐπιστολιμαία Διάλεξις. Κερ-
κύρα 1847. εἰς 8ον.

(16) — Περὶ τῶν τῆς συγγενείας βαθμῶν συνοπτικὴ
συλλογὴ ἐκ διαφόρων, συντεθεῖσα παρὰ Ζαχαρίου Ἱερέως
Σχορδυλίου Κρητὸς τοῦ ἐπονομαζαμένου Μαραφαρᾶ, καὶ
ἐπιτρόπου τοῦ τῆς ΚΠόλεως Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου
Κυρίου Ἰωάσαφ. Ἐνετίησιν 1569. εἰς 8ον.

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ. Περὶ τῆς σπανίας ἐκδόσεως ταύτης ἀναφέρει ὁ
Κρούσιος ἐν σελ. 200 τοῦ συγγράμματός του Turco-Graecia
ὅτι εἰς τὸ τέλος αὐτῆς εἶναι γεγραμμένη ἡ ἐφεξῆς ἐπιγραφὴ· *sub
finem adscripta est haec inscriptio.* » Εἰς τὴν ἀφιέρωσιν τοῦ
» Ἐνετίησιν ναοῦ τοῦ μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τῶν γραικῶν
» ἐπίγραμμα ἐν εἴδει τίτλου· ποιηθὲν παρὰ τοῦ σοφωτάτου καὶ
» λογιωτάτου κυρίου Μιχαήλου Σοφιανοῦ, τοῦ Βυζαντίου ».

Χριστῷ Σωτῆρι

Καὶ τῷ ἁγίῳ μάρτυρι Γεωργίῳ οἱ μέτοικοι
Καὶ οἱ αἰεὶ καταίροντες Ἐνετίαζε τῶν Ἑλλήνων
Ἐκ τῶν ἐνόντων φιλοτιμησάμενοι,
Τὸ ἱερὸν ἀνέθηκαν αφξδ'.

Ἵπάρχει καὶ ἑτέρα ἐκδοσις δημοσιευθεῖσα παρὰ τοῦ συγγραφέως κατὰ τὸ 1588 ἔτος. Περὶ τῆς ἐκδόσεως ταύτης ἰδοὺ τὴν ἀναγινώσκομεν ἐν σελ. 311 τοῦ *Ἑλληνομνήμονος*, — τοῦ βιβλίου, ἐπειδὴ σπάνιον, ὡσάν σχεδὸν χειρόγραφον καὶ ἔχον τὸ περίεργον ἄλλως, θέλω δώσει αὐτοῦ λεπτομερεστέραν ἰδέαν. Τοῦτο ἔχει εἰς τὸ προμετώπιον « *Ζαχαρίου Ἱερέως* » καὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα τὸ ἐξῆς δίστιχον·

Χαρτοφύλαξ πάρος ἀγγεστειῶν πείσματα λῦσεν

Ἑρμείη τέχνη, νῦν δ' ἱερεὺς ἀλιτρός·

Εἰς δὲ τὴν ἀκόλουθον σελίδα ταῦτα. « Περὶ τῶν τῆς συγγενείας βαθμῶν συνοπτικὴ συλλογὴ ἐκ διαφόρων συντεθεῖσα παρὰ Ζαχαρίου Ἱερέως Σκορδυλίου Κρητὸς τοῦ ἐπονομαζομένου Μικραφάρᾶ, καὶ ἐπιτρόπου τοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως οἰκονομικοῦ (α) πατριάρχου κυρίου Ἰωάσαφ, σὺν τοῖς ἄλλοις κατεστρώθη Μανουήλου Ἱεροδιακόνου καὶ μεγάλου χαρτοφύλακος τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας ἔκθεσις, ἀπλουστερά τε καὶ συντομωτέρα, συντεθεῖσα παρ' ἡμῶν ἀρτίως καὶ ἐκδοθεῖσα ὀρισμῶ τοῦ παναγιωτάτου ἡμῶν δεσπότη τοῦ οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κυρίου Ἱερεμίου. ἐγένετο δὲ κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον. Ἐπειδὴ οἱ πρὸ ἡμῶν περὶ τῶν τοιούτων συγγεγραφότες διὰ τὸ ἀμφίγνωμον αὐτῶν ἀσαφῆ τὰ τοιαῦτα κατέστρωσαν, ποῦ μὲν ἀλλήλοις ποῦ δὲ ἑαυτοῖς ἀντιλέγοντες, διὸ οὐδὲ ποικιλότητι φράσεως, ἀλλ' ἀπλότητι λέξεων συντεθείκαμεν. Διὸ καὶ λέγομεν, ἡ συγγένεια διαιρεῖται κτλ. »

(17) — Ἡ ἁγία καὶ Οἰκουμενικὴ ἐν Φλωρεντία γινόμενη Σύνοδος. Γὰδ' ἐνεστι ἐν τῇδε τῇ βίβλῳ. — Πρακτικὰ τῆς ἁγίας καὶ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, τῆς ἐν Φλωρεντία γενομένης, ἐπὶ Εὐγενίου Δ'. ἄκρου ἀρχιερέως. — Γεωργίου Σχολαρίου πρὸς τοὺς ἐν τῇ εἰρημένῃ Συνόδῳ Γραικοὺς, περὶ εἰρήνης καὶ πρὸς τοὺς Λατίνους ὁμονοίας λόγοι τρεῖς. — Γενναδίου τοῦ Σχολαρίου Πατριάρχου Κιπύλεως συντάγματα πέντε, ἐν οἷς τῶν ἐν τῷ ὄρω τῆς αὐτῆς Συνόδου περιεχομένων κεφαλαίων πέντε, εὐσεβῶς ἅμα καὶ σοφῶς ὑπεραπολογεῖται. Ἄ δὴ πάντα εἰς τὴν τῆς εὐσεβείας προκοπὴν καὶ τῆς ἀληθείας ἐπίγνωσιν συντελοῦντα, καὶ παμπληθεῖς ὡς πλείστων τῆς τῆ ἀνατολῆ-

(α) Νομίζω κατὰ λάθος τυπογραφικὴν ἀντὶ Οἰκουμενικοῦ.

κῆς καὶ τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας ἁγίων πατέρων καὶ ἐπιφανεστάτων διδασκάλων ἐννοίας καὶ γνώμας περιέχοντα, κατανωήσας ὁ μακαριότατος ἡμῶν δεσπότης Πάπας Γρηγόριος Τρισκαιδέκατος, ὅτε σπουδαίως αἰεὶ τῆς καινῆς ὠφελείας καὶ σωτηρίας ἐπιγρηγορῶν, τυπωθῆναι καὶ ἐκδοθῆναι προσέταξεν. Ἐτυπώθη ἐν Ῥώμῃ διὰ Φραγκίσκου Ζανέτου ἀφοῦ· εἰς φυλ.

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ. Συγγραφεὺς τῆς Ἱστορίας τῆς ἐν Φλωρεντίας, ὡς μὴ ὠφείλε, γενομένης Συνόδου, εἶναι ὁ Θεόδωρος Ξανθόπουλος μέγας σκευοφύλαξ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ὅστις ἐκλείνε πρὸς τοὺς Λατίνους. Μετήνεγκε δὲ ταύτην εἰς Λατινικὴν φράσιν ὁ Ἰωάννης Ματθαῖος Καρυοφύλης, καὶ ἐτυπώθη δις ἐν Ῥώμῃ, τὸ 1612 καὶ 1638 ἔτος.

(18) — Πεντηκοστάριον, περιέχον πάσας τὰς αὐτῷ πρεπούσας καὶ ἀναγκαίας ἀκολουθίας, ἀρχόμενον ἀπὸ τῆς ζωηφόρου μεγάλης Κυριακῆς τῆς ἐγέρσεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μέχρι τῆς αὐτῆς ἐορτῆς τοῦ τιμίου σώματος καὶ αἵματος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Venetiis 1579. apud Iacobum Leoncinum· εἰς 4ον.

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ. Κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Κάβε, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐρανίσθη τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην, τὸ βιβλίον τοῦτο, ἐτυπώθη πολλάκις καὶ πρότερον, editum est praeter alias vices, καὶ τὸ 1618. ἐπιμελεία δὲ Θεοφυλάκτου Ἱερομονάχου τοῦ Τζανφουρνάρου καὶ τὸ 1642 ἔτος, καὶ κατὰ τὸ 1768 ἐπιμελεία Σπυρίδωνος Ἱεροδιακόνου Παπαδοπούλου, παρὰ Δημητρίῳ Θεοδοσίῳ εἰς φυλ. Τὸ δὲ 1820 ἔτος ἐπιμελεία τοῦ Ἱεροδιδασκάλου Γεωργίου Σουγδουρῆ, παρὰ Νικολάῳ Γλυκεῖ.

(19) — Κανόνες καὶ Δόγματα τῆς Ἱερᾶς καὶ Ἀγίας Οἰκουμενικῆς ἐν Τριδέντῳ γενομένης συνόδου ἐπὶ Παύλου τρίτου, Ἰουλίου τετάρτου, καὶ Πίου τετάρτου ἄκρων ἀρχιερέων, ἐκ τῆς Λατίνων φωνῆς εἰς τὴν τῶν Γραικῶν μεταφρασθέντα ἐκδοθέντα τε προστάξαντος τοῦ ἁγιωτάτου Κυρίου ἡμῶν Γρηγορίου ΙΓ'. ἄκρου Ἀρχιερέως. Ἐν Ῥώμῃ διὰ Φραγκίσκου τοῦ Ζανέτου ἀφπγ'. εἰς 4ον· μικρόν.

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ. Μεταφραστῆς τοῦ βιβλίου τούτου εἶναι ὁ Παπολάτρης Ματθαῖος Καριοφύλης, γεννηθεὶς μὲν ἐν τῇ Ἑλλάδι, ὡς ὁ ἴδιος λέγει ἐν τῇ προσφωνητικῇ τῆς ἐπιστολῆς πρὸς τὸν Πάπαν Γρηγόριον Γ'. ἀλλ' ἐκ παιδιόθεν ἀνατραφεὶς ἐν Ῥώμῃ.

(20) — Τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Γρηγορίου Ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης λόγοι ἀποδεικτικοὶ δύο. — Γεωργίου τοῦ Σχολαρίου τὸ σύνταγμα, ἐπιγραφόμενον καὶ Ὁρθόδοξου Καταφύγιον, τοῦ γενομένου Γεναδίου μοναχοῦ, τμήμα πρῶτον περὶ τῶν αἰτιῶν τοῦ σχίσματος κατ' ἐπιδρομὴν· καὶ ὅτι τὰ κατὰ τὴν τρίτην σύνοδον, σαφῆς ἀποδείξει τοῦ γραικοῦ ὀρθῶς φρονεῖ. — Μαξίμου τοῦ Μαργουνίου, ταπεινοῦ Κυθήρων ἐπισκόπου διάλογος, τὰ πρόσωπα Γραικὸς καὶ Λατῖνος, (ἤτοι) Ὁρθόδοξος, καὶ Λατῖνος. εἰς 4ον.

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ. Τὰ τρία συγγράμματα ταῦτα ἠνωμένη εἰς ἓν τεῦχος ἐτυπώθησαν ἐν Βενετίᾳ κατὰ τὸ ἀφ' ἧς'.

(21) — Κυρίου Μελετίου ἀγιωτάτου Πάπα Ἀλεξανδρείας ὑπὲρ τῆς Χριστιανῶν εὐσεβείας πρὸς Ἰουδαίους ἀπολογία. Λεοντοπόλεως· ἐτυπώθη ἐν οἰκίᾳ ἀδελφῶν, ἔτει Θεογονίας αφ' ἧς'. εἰς 12ον.

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ. Ἡ ἀπολογία αὕτη συνετάχθη ἐλληνιστὶ καὶ Σλαβιστὶ. Ὁ δὲ Μελέτιος εἶναι ὁ ὀνομαζόμενος Πηγάς.

(22) — Σύντάγμα τινῶν ἀναγκαίων ἀκολουθιῶν καθ' ἑκάστην ἀνηκουσῶν τῷ ἱερεῖ. Ἐπιμελεία Ἐμμανουὴλ Γλυζονίου. Venetiis apud Franciscum Iulianum 1595. εἰς 4ον.

(23) — Διάλογος Ὁρθόδοξος Χριστιανὸς, τοῦ μακαριωτάτου καὶ παναγιωτάτου Πάπα καὶ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας κυρίου Μελετίου· εἰς τὴν τῶν σπουδαίων ὠφέλειαν. Ἐν Βυλίνῃ αφ' ἧς'. μὴν Ἰουλίου λά. εἰς 12ον.

(24) — Νέον Ἀνθολόγιον πληρέστατόν τε καὶ ἀκριβέστατον εἰς τὸ τὰς νυχθημέρους κανονικὰς ὥρας τε καὶ δεήσεις ἀναγινώσκειν, συντεθὲν καὶ συλλεχθὲν, κατὰ τὴν τάξιν τοῦ παλαιοῦ καὶ καθολικοῦ τυπικοῦ τῆς παραδόσεως

τῶν ἁγίων Πατέρων, τοῦ τε ἁγίου Σάβα καὶ τοῦ Στου-
δίτου καὶ τὸ πλεῖστον τοῦ ἁγίου Ὄρους, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ
μέρος τῆς παραδόσεως τοῦ ὀσιωτάτου πατρὸς ἡμῶν Ἰωσήφ
τῆς μονῆς τοῦ ἁγίου Νικολάου τῶν Κασούλων, ἐτυπώθη
ἐν Ῥώμῃ ἀσφῆ. ἐκ τῆς Βατικανῆς Τυπογραφίας, εἰς 8ον.

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ. Ἐκδότης τοῦ Ἀνθολογίου τούτου εἶναι ὁ Ἀντώ-
νιος Ἀρκοῦδιος, Κληρικός Ἕλλην, ἐκ τῶν λεγομένων Γραϊκο-Οὐ-
νίτων.

(25) — Τὸ Θεῖον καὶ Ἱερὸν Εὐαγγέλιον τυπωθὲν παρὰ
Ἐμμανουὴλ Γλυζονίου. Venetiis 1599. εἰς φυλ

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ. Μετετυπώθη τὸ 1645 ἔτος ἐπιμελείᾳ Θεοφυ-
λάκτου Ἱερομονάχου τοῦ Ἰζάνφουρνάρου παρ' Ἀντωνίῳ Πινέλλῳ,
τὸ 1785 παρὰ Δημητρίῳ Θεοδοσίῳ, καὶ τὸ 1793 παρὰ Πάνῳ
Θεοδοσίῳ ἐπιμελείᾳ καὶ διορθώσει Κηρύκου Χαιρέτου τοῦ Κρη-
τός. Τὸ δὲ 1818 ἔτος παρὰ Νικολάῳ Γλυκεῖ.

(26) — Εὐαγγελιστάριον περιέχον τὴν τῶν εὐαγγελισ-
τῶν διαδοχὴν, πόθεν ἄρχονται, καὶ ποῦ καταλήγουσιν,
ἔτι δὲ καὶ κανόνια λέ. ἐν οἷς εὐρίσκεται ἀεὶ ποτε τὸ εὐαγ-
γέλιον τῶν Κυριακῶν τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ, ὁμοίως καὶ τὸ
ἑωθινόν, καὶ ποῖος ἦχος ψάλλεται ἐν ἐκάστη Κυριακῇ,
καὶ ἕτερα ἀναγκαῖα περὶ τοῦ εὐρεῖν τὴν ἡμέραν τοῦ ἁ-
γίου Πάσχα, καὶ Πασχάλιον διηνεχές, συντεθὲν, παρὰ
Ἐμμανουὴλ τοῦ Γλυζονίου. Ἐνετίησιν 1599. εἰς 4ον.

(27) — Τοῦ ταπεινοῦ Μητροπολίτου Φιλαδελφίας Γα-
βριήλ ἐπιτρόπου καὶ ἐξάρχου Πατριαρχικοῦ Συνταγμα-
τίου περὶ τῶν ἁγίων καὶ ἱερῶν Μυστηρίων. Ἐν Βενετία
παρὰ Ἰωάννη Ἀντωνίῳ τῷ Πινέλλῳ ἀχ. εἰς 8ον.

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ. Τὸ Συνταγματίον τοῦτο μετετυπώθη τὸ 1691
ἔτος παρὰ τῷ τυπογράφῳ Νικολάῳ Γλυκεῖ, ἐπιμελείᾳ καὶ διορ-
θώσει Ἰωάννου Ἱεροδιακόνου τοῦ Ἀδραμίου.